

**Kroniek van de
Historische Vereniging Zuidoost-Drenthe**

dertiende jaargang, nummer 3
december 2004

SAMENSTELLING BESTUUR

P.M. Kraan, voorzitter
De Hietbrink 46
7824 XT Emmen
0591-622306

G. Waasdorp, secretaris
Westenesscherstraat 6
7811 AW Emmen
0591-617458

H. Jeurink, penningmeester
Laan v/h Kwekebos 229
7823 KE Emmen
0591-626728

M. Nicolai
Willinkplein 169
7811 NA Emmen
0591-617891

W. Visscher
Zijtak O. Z. 7
7833 AL Nieuw-Amsterdam
0591-551741

H.J. Joling
Ensingwijk Z.Z. 41
7887 EZ Erica
0591-301402

A.F. Dekker
Laan v/d/ Marel 501
7823 BM Emmen
0591-625893

LIDMAATSCHAP

Het lidmaatschap bedraagt € 15,00 per jaar en voor huisgenoten € 5,00 extra. Het lidmaatschap wordt automatisch verlengd, tenzij voor 1 december van het lopende jaar schriftelijk is opgezegd bij de secretaris. Men ontvangt enkele keren per jaar de Kroniek en men is welkom tijdens de lezingen, die regelmatig worden georganiseerd. Prijs van 'Losse' nummers bedraagt € 3,50 per stuk

BANKRELATIE

Rekeningnummer 1044.68.815, Historische Vereniging Zuidoost-Drenthe.
Laan v/h Kwekebos 229, 7823 KE Emmen

PUBLIC RELATIONS

M. Nicolai, Willinkplein 169, 7811 NA Emmen. Telefoon: 0591-617891

TIJDSCHRIFT

Kroniek van de Historische Vereniging Zuidoost-Drenthe.

Redactie:

M. Nicolai
Willinkplein 169
7811 NA Emmen
0591-617891

W. Visscher (eindredacteur)
Zijtak O. Z. 7
7833 AL Nieuw-Amsterdam
0591-551741

J.H. Einhaus
Havenstraat 68
7887 BR Erica
0591-301773

Lay-out

Tineke de Roo

tinederoo@hetnet.nl

Gelieve eventuele kopij te zenden aan de eindredacteur, W. Visscher, Nieuw-Amsterdam.

Het overnemen van artikelen of gedeelten daarvan uit dit tijdschrift mag alleen na daartoe voorafgaande schriftelijke toestemming van de redactie

INHOUD

Redactioneel

Harm de Jong	Een bewonerslijst van Roswinkel uit 1807	blz 2
Gerard Waasdorp	De Steenbakkerij te Weerdinge	blz 5
Johan Withaar	Klaasje van Schoonebeek	blz 7
Sis Hoek	Een eeuw lang sociëteitsleven in Emmen	blz 10
Henk Jan Krikke	Een epidemie in Emmen in 1746	blz 16
Henk Jan Krikke	Voogdij over Berent Deuring	blz 17
Uit 'het oog van de naald'	Bendien 12½ jaar	blz 19

REDACTIONEEL

Met dit nummer van de Kroniek is het vierde nummer van deze jaargang uitgekomen. De redactie prijst zich ditmaal gelukkig met een voldoende hoeveelheid kopij van de leden. Reeds bij voorbaat door de redacteurs geschreven artikelen kunnen nu op de (reserve) plank voor een volgende keer. Harm de Jong voert ons in zijn artikel over Roswinkel terug naar het oude Roswinkel. Hij trof in oude archieven nog nimmer gepubliceerde stukken aan. Hierdoor wordt meer duidelijkheid verschaft over een vrij onbekende periode van dit oude dorp, dat wij als vereniging volgend voorjaar zullen gaan bezoeken.

Gerard Waasdorp schrijft over de oude steenfabriek van Joling uit Weerdinge. Hiermee wordt de belofte door hem tijdens onze fietstocht naar Weerdinge in september jl gedaan, hierover in de Kroniek te schrijven, ingelost. Johan Withaar verhaalt in zijn artikel de commotie die ontstond over een dikke steen uit het veen. Zo heeft elke steen z'n eigen verhaal. Als stenen spreken konden...Dit laatste geldt niet in 't minst voor gebouwen waarin clubs als bijvoorbeeld de Emmer herensociëteit onderdak hadden. Sis Hoek reconstrueert aan de hand van de notulen de geschiedenis van een eeuw lang herensociëteit te Emmen. Ook werd hierbij gebruik gemaakt van eerdere 'onthullingen' door het vroegere sociëteitslid wijlen notaris Lanting. Veel wordt duidelijk hoe 'de heren' met elkaar omgingen. Het jaar 1746 moet een droevig jaar zijn geweest voor de Emmer gemeenschap. Opvallend veel mensen kwamen toen in de kracht van hun leven te overlijden. Henk Jan Krikke ontdekte dat de oorzaak hiervan een epidemie moet zijn geweest. Het was de tering, de beruchte tuberculose. Hierdoor bleven er veel wezen achter. Hun stoffelijke belangen werden behartigd door voogden. Dezelfde auteur vond hierin stof voor een afzonderlijk verhaal over een opmerkelijke gang van zaken rondom het weeskind Schirring uit Noordbarge. Voogden die zich blijkbaar zo te buiten gingen aan 'verteringen' dat daardoor zelfs een stuk land van het voogdijkind moest worden verkocht! Tot slot nog een terugblik over 12½ jaar Bendien uit 1950.

De redactie wenst u tot slot nog prettige kerstdagen en een voorspoedig 2005.

WV

Door: Harm de Jong

BEWONERSLIJST VAN ROSWINKEL uit 1807

Tijdens het archiefwerk ten behoeve van een bezoekster van het gemeente archief te Emmen, waarvoor ondermeer een boek uit 1817-1823 gebruikt werd, vond archivaris Peter Kraan in het 'schijnbaar nogal groot leeg deel' achter in het boek een bewoners-eigenarenlijst van het kerspel Roswinkel over het jaar 1807. Hier blijkt uit dat het boek dus al in 1807 gebruikt was en dit eigenlijk het eerste deel uitmaakte.

Enige woningen uit deze lijst staan hier volgend vermeld.

No 4

Arent Jans bewoner van 't huis. R. Vos eigenaar.

- 1 Huis en schuur hof en goorens
- 2 Zaailand in een opstrek
- 3 De dreske hooiland
- 4 De kamp hooiland
- 5 Die bosk
- 6 De venne weide
- 7 De maate hooiland
- 8 Eltinge mate hooiland buiten opstrek
Losse landerijen in de marke van Emmen
een Greving een Rundestuk
en op de Barger Runde een stuk
- 9 Herenland 6 swat hooiland
- 10 Een en een twedendeel drift op de marke
met het veen en twee beste weide

No 9

Roelof Wilts

Huis schuur hof en goren

- 1 Zaailand tien mudde in opstrek
- 2 Een dreske hooiland
- 3 Een boske in Royers
- 4 Een kamp hooiland in Royers
- 5 De venne zijnde weideland in Royers
- 6 Een venne kamp hooiland
- 7 Lutke mate hooiland
- 8 Royers mate hooiland dit bovenstaande
alles in opstrek
- 9 Een broekstuk 3 dagmaat hooiland
- 10 Nijeland 2 dagmaat hooilandt
- 11 13 beesteweide op de marke en veen
nog 2 paarde weide op de marke uit het
Greten

No 16

Hindrik Jans bewoner eigenaar Willem
Huisen

- 1 Huis en hof en goren in opstrekken
schuur en bakhuis en molen
- 2 Zaailand in een massa in opstrek
- 3 Weideland in de venne ten oosten van het
huis
- 4 Weideland een drift op de marke met veen
- 5 Hooiland in opstrekken de maat
- 6 Hooiland dresk en kampen
- 7 Hooiland Eltinge maat
- 8 Hooiland vijf akkers in de nije maat
- 10 Nog twee opgangen
- 11 Nog twee stukken in nijeland
- 12 Een stuk in herenland
Losse landerijen gelegen in de
Emmermarke
Bargraven
Nog een stuk op de Runde

*No 20
Harm Alberts Bewoner van't Huis
Eigenaars Dictionar
1 Huis Hof en Goorens
2 Zaailand half mudde in de opstrek
3 Die Beeste weide in de venne
4 De Maate Hooiland alle in opstrek*

No 22

Hajman Leevij bewoner Jurrijn Gerrits
Smit eigenaar

- 1 Huis en hof
- 2 Nog een goren gelegen in de Royers

No 23

Hindrik Harms bewoner eigenaar Jan Jans
de Jonge

- 1 Huis hof en goren
- 2 2 beeste weide in de venne

*No 23
Hindrik Harms Bewoner Eigenaar Jan Jans de Jonge
1 Huis Hof en Goren
2 2 Beeste weide in de venne*

No 24

Hindrik Hindriks bewoner eigenaar Jan
Jans de Jonge

- 1 Huis goren
- 2 Een akker zaailand 1 mudde in opstrek
- 3 Drie beesteweide in de venne

4 Een vierendeel mat hooiland in de maat
in het opstrek

No 25

Dominee J. Karsten bewoner van de
pastorie eigenaren het Carspel Roswinkel

- 1 Huis en schuur en hof en goren
- 2 Zaailand in 't opstrek 7 a 8 mudde
- 3 Hooiland in 't opstrek dreske
- 4 Die kamp in opstrek hooiland
- 5 Die mate in opstrek hooiland
- 6 Die weide in de venne 9 a 10 beesteweide
- 7 Die zuidmate hooiland
- 8 Een akker in 't broekstuk hooiland
- 10 Een opgang in de nijemate hooiland
- 11 1 1/2 drift op de marke met het veen

No 26

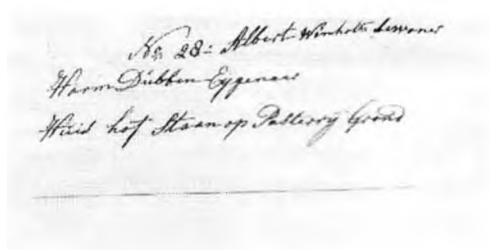
Hindrik Hindrik Mulder
Huis en goren in Geernands

No 27

Harm Winholts
Een huis staande op pastoriegrond een hof

No 28

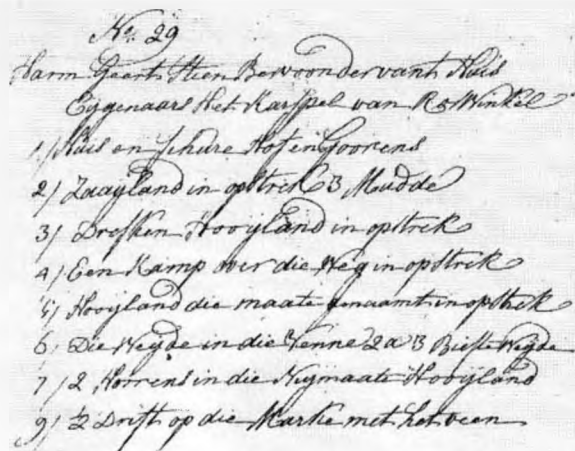
Albert Winholts bewoner
Harm Dubben eigenaar
Huis hof staan op pastoriegrond

No 29

Harm Geerts Steen bewoner van het huis
eigenaar het Karspel van Roswinkel

- 1 Huis en schuur hof en goren
- 2 Zaailand in opstrek 3 mudde
- 3 Dresken hooiland in opstrek
- 4 Een kamp over de weg in opstrek
- 5 Hooiland die maate genaamd in opstrek
- 6 Die weide in die venne 2 a 3 beesteweide
- 7 2 Horrens in nijemate hooiland
- 9 1/2 drift op de marke met het veen

No 40

Willem Elling eigenaar
Huis schuur hof en goren
Zaailand zeven mudde en een mudde waar
de spoorweg over gaat in opstrek
Dreske hooiland in opstrek
De kampen over de heerweg in opstrek
De venne beesteweide in opstrek
De mate hooiland een dagmat alle in
opstrek
De mate in opstrek van Wolters hooiland
Venne kamp in opstrek van Wolters
hooiland
Walling mate hooiland
Weerringe land hooiland
Drie vorrel drift op de marke in een ankoft
beeste...
Over de noorddijk een volle drift en veen
Vijf beesteweide angekocht van Jan Sanders
met het recht van veen op met 1807
ontvangen

No 75

Harm Hakkelink mulder eigenaar

- 1 De molen met wat tuingrond
- 2 Zaailand een mudde
- 3 De mate hooiland

Deze protokolle van ons ondergetekenden
schatbeurder en karspel volmagten
opgemaakt volgens de opgave van de
eigenaren van Roswinkel op den 26 maart
1807

W. Haasken, schatbeurder
M. Liefsting
R. Vos
H. Wilts

*Deze Procekkolle van ons ondergetekenden
 Schatbeurder en Kauffiel volmakten
 opgemaakt volgens die opgave van die
 Eigenaaren van Roswinkel op den 26
 Maart in den jaare 1807
 W. Haafken Schatbeurder
 M. Lijffling
 B = vers
 H. Witts*

Uit het voorgaande kunnen verschillende conclusies worden getrokken, zoals de ligging van de verschillende percelen rondom de kerk, wat aangeeft dat Roswinkel van oorsprong wel een brinkdorp geweest is.

Het perceel van Elling waar de spoorweg in lag was gelegen in de noordtakken van de zogenaamde H vorm

Het huis waar Harm Geers Stien (schoolmeester 'noot schrijver dezes') in woonde had als eigenaars het kerspel Roswinkel. (copy no 29)

Woorden voorkomend in het stuk over Roswinkel

Broekstuk = Stukken grond langs de Runde
 De A = De Runde
 De Maate = Het Madeland (Drassig grasland)
 De Venne = Roswinkel was vroeger niet zo vlak als nu.
 Er waren Pingo ruines, heidevennetjes, veen en zandkoppen veen en zandkoppen
 Die Bosk = De bosjes
 Drift = Het recht om vee te drijven in de marke
 Dresken (Dreschen) = Dreesland of ous grasland (Dorschen)
 Geernands = Geert Nans
 Goorens = Gaarde of tuin
 Greving = Afgraving (waterloop)
 In een Masa = In één geheel
 Heerenland = Grond door de Heeren van Groningen verworven als vervolg op het klooster Ter Apel
 Horne = Hoekje of stukje land (ook hoogte)
 Lutke = Kleine
 Mande = Samen
 Moole = Molen
 Mudde = Hectoliter, oppervlakte land voor 1 mudde graan
 Noorddijk = De noordelijke weg
 Opgang = Afstand te bewerken of te begrazen land
 Opstrek = In de lengte gelegen
 Rosmoole = Paardenmolen
 Rusken = Land met russ(ch)en begroeid
 Schat haverland = Land benodigd voor 't zaaian van 1 schat
 Spind = Inhoudsmaat (spintvat) 5 liter
 Spoorweg = Karresporen in 'r veen naar Weerdinge. 'sWinters ijsspoorweg
 Spijker = Voorraadschuur
 Steen = Woonstee, woonplaatsen
 Swat = Maai breedte
 Swetten = Naastgelegen
 Tussen beide wegen = De wegen van de H vorm
 Vörrel = Vierendeel
 Weerringe = Weerdinge
 Weeuwebroek = Wesuwebroek
 Wewe = Weduwe
 Weijten = Tarwe (boekweit)
 Zuiven = Zeven

DE STEENBAKKERIJ TE WEERDINGE

In Weerdinge bevindt zich de Steenbakkerijweg. Deze straatnaam is ontstaan aan de steenbakkerij welke hier gestaan heeft. Oprichter is Willem Joling Hzn., landbouwer te Weerdinge.

Wie is de genoemde Willem Joling Hzn.

Willem Harmszoon Joling wordt geboren te Weerdinge en op 08-05-1784 in de kerk te Emmen gedoopt. Zijn doop werd als volgt in het doopboek van Emmen genoteerd: "Willem zoon van Harm Joling en Maria Wegmans, te Weerdinge". Op 13-10-1807 trouwt hij in de kerk te Emmen met de 37 jarige Margien Nijenhuis, gedoopt 18-05-1770 te Odoorn, wonende te Valthe, dochter van Roelof Nijenhuis en Margien Rosing. In het trouwboek van Emmen staat geschreven: "inschrijfdatum Odoorn 26 september, getrouwt te Emmen 10 oktober 1807, Willem Jolinge jongeman te Weerdinge en Marchien Nienhuis jongedochter te Valthe". Het echtpaar krijgt twee zoons, Hermannus (geboren 17-12-1807 en gedoopt 26-12-1807) en Roelof (geboren 05-03-1811 en gedoopt 17-03-1811). Ze wonen te Weerdinge alwaar Margien op 29-08-1842 en Willem op 11-06-1856 overlijden.

Oprichting van de Steenbakkerij

In 1836 richt hij een verzoek aan Koning Willem II om hem vergunning te verlenen voor het oprichten van een steenbakkerij in zijn woonplaats Weerdinge.

Dit verzoek komt bij GS van Drenthe binnen via een brief van de Koning, gedateerd 19-04-1836. Zijn motivatie voor het oprichten van de steenfabriek is:

- a) er bevindt zich nog geen steenfabriek in Drenthe
- b) Weerdinge ligt niet aan een rivier zodat alle stenen aangevoerd moeten worden met karren, hetgeen omslachtig is en

de bouw van huizen en ontginning van woeste gronden niet ten goede komt.

- c) de gronden te Weerdinge een goede specie bevatten (hetgeen blijkt uit het feit dat Roswinkel al voor 1471 leem afgraaft, voor vervoer werd daarbij gebruik gemaakt van de zg. IJsspoorweg tussen Weerdinge en Roswinkel).

Willem heeft uit eigen belang en uit belang voor de mede ingezetenen van het dorp besloten de steenfabriek op te richten. Hij wil daar een deel van zijn eigen vermogen voor gebruiken. Hij heeft echter de angst dat als de steenfabriek goed gaat draaien er concurrenten komen. Hij vraagt daarom aan de Koning:

- a) het octrooi (alleenrecht) voor de periode van 20 jaar voor de oprichting van een steenfabriek.
- b) vrijstelling van betaling van accijns op de turf die hij nodig is voor de steenfabriek.

Onderzoek bij de burea

GS van Drenthe verzoekt op 30-04-1836 aan B&W van Emmen om de bewoners der naaste huizen te horen en van deze horing procesverbaal op te maken. Dit is in overeenstemming met het Koninklijk Besluit gepubliceerd in het Staatsblad van het Koninkrijk der Nederlanden den 31sten januari 1824. Dit besluit betreft de richtlijnen "rakende de vergunningen ter oprigting van sommige fabrieken en trafijken (industriel bedrijf dat grondstoffen tot product omzet)" Daaronder vallen ook steenbakkerijen. In artikel 4 van dit besluit staat: "de vergunningen in artikel 1,2 en 3 vermeld, zullen niet worden toegestaan dan ten gevolge van beleide informatiën, de commodo et incommodo, in welke de bewoners der huizen naast aan de operigten trafijk of fabriek gelegen, in hunne belangen, zullen worden gehoord. Ingeval deze zich tegen het gedane verzoek mogten verzetten, zal er van hunne aangegevens redenen van bezwaar in het proces-verbaal van informatiën uitdrukkelijke melding worden gemaakt".

Op 26 mei 1836 wordt de uitkomst van deze horing door B&W aan GS gestuurd. De naastliggende burea zijn gehoord en zeggen geen bezwaar tegen de komst van de steenbakkerij te hebben.

Daarom stelt GS in een brief van 31-05-1836 aan B&W van Emmen dat zij de vergunning mogen verlenen.

Op 23-01-1837 schrijft GS een brief aan B&W dat zij een brief ontvangen hebben van de Administrateur voor de Nationale Nijverheid waarin Willem een bedrag van 200 gulden voorgeschoten wil krijgen voor het oprichten van de steenbakkerij. Het is zijn bedoeling om een soort klei te gaan verwerken dat aangetroffen is in een stuk land dat Willem toebehoort.

De Administrateur wil dit voorschot wel geven mits B&W antwoord geeft op de volgende vragen:

- a) een vermoedelijke schatting van de waarde van Willems bezittingen
- b) of de leem of de klei alleen in het land van Willem voorkomt. Of loopt de leemlaag ook door in andere percelen en zo ja hoever. Daarnaast wordt om de dikte van de genoemde laag gevraagd.
- c) De waarschijnlijkheid dat als de adressant er mee ophoudt, een ander daar stenen zal gaan bakken.

Op 14 februari 1837 antwoord B&W op de vragen gesteld in de brief van de administrateur als volgt:

- a) als vermoedelijke schatting wordt uit de kadastrale leggers de volgende bezittingen van Willem Joling doorgegeven:
 - twee huizen
 - 92 bunders landerijen van het soort bij een boerenplaats behorend
 - nog 14 bunders ten name van W.Joling en consorten
 - 1/8 ste deel in de ongescheiden marke van Weerdinge
- b) de leem zit niet alleen in de grond van Willem Joling maar strekt zich verder uit. Er is op een diepte van 10 voeten en meer afgegraven zonder een zandbodem te hebben kunnen ontdekken.
- c) daarnaast is door B&W niet vernomen dat een ander persoon voornemens is om ook stenen te gaan bakken.

In een brief van GS aan B&W van Emmen, d.d. 27-02-1837 wordt het verzoek van Willem voor een voorschot van 200 gulden voor het oprichten van een steenbakkerij gehonoreerd.

Na de toestemming kan de bouw van de steenbakkerij beginnen. Hij wordt gebouwd op de zg. Nijkamp, een plaats welke aan Willem toebehoorde en waar heden ten dage de sporen van de leemaafgravingen nog zichtbaar zijn. Nu moeten we hierbij niet denken aan een groot gebouw. Over het algemeen werd in die tijd gewerkt onder een afdak, het kneden van de leem geschiedde door paarden, en nadat de mallen gevuld waren met de leem werden ze eerst in de buitenlucht gedroogd. In turfgestookte ovens werden ze tenslotte gebakken. De turf voor de ovens werd gegraven in de streek "veur 't veen", in het Erfscheidenveen te Emmerhout.

Zo ontstond de Weerdingersteen met een lengte van 20 cm, breedte van 10 cm en dikte van 4 cm.

Willem onderhandelt met ene Fikkert over ervaren arbeidskrachten en er komen 7 Munstersen om stenen te gaan bakken.

De Duitse steenbakkers woonden in een klein bijgebouwtje naast de steenfabriek. Als de werkweek zaterdag ten einde was vertrokken zij naar huis, woonden zondags vroeg de mis bij en kwamen 's avonds weer bij de steenbakkerij aan.

Weerdinger steen

De stenen werden verkocht aan de Weerdinger inwoners maar ook aan inwoners van de omliggende dorpen Emmen, Noord- en Zuidbarger, den Oever, Angelsloo en Roswinkel. Er waren echter ook afnemers in Sleen, Zweeloo, Odoorn, Gieten, en Borger.

Onder de afnemers bevonden zich veel personen van aanzien. Genoemd worden: burgemeester Willinge, notaris L.Kniphorst en meester Haasken allen wonende te Emmen. De diaconie van Emmen bouwde van de Weerdingersteen het armhuis, molenaar Beins zijn molen en het gemeentebestuur van Emmen liet er in 1848 de school te Weerdinge er mee bouwen. Ook de eerste gereformeerde kerk in Emmen, gelegen aan de

Westernesschersteeg werd in 1843 van de Weerdingersteen opgebouwd. Momenteel is daar nu het politieburo gevestigd.

Op 02-02-1848 schrijft B&W van Emmen aan de Heer Gouverneur van Drenthe dat de steenfabriek te Weerdinge steeds met goed gevolg wordt voortgezet en een zeer ruim debiet oplevert.

Op 24 mei 1851 komt er een brief van de Commissaris des Konings, de Vos van Steenwijk, bij B&W van Emmen binnen. Daarin worden twee vragen gesteld:

- a) of de straten en gevaarlijke punten van straten en wegen in de gemeente Emmen des avonds en des nachts ook verlicht worden, hoe deze verlichting geschiedt en hoeveel dit jaarlijks kost.
- b) In handschrift toegevoegd: hoevele arbeider gebezigd worden in de steenbakkerij te Weerdinge, gemeente Emmen

Als antwoord geeft B&W op 29 mei 1851:

- a) dat de straten en gevaarlijke punten van straten en wegen in de gemeente Emmen niet verlicht worden
- b) er zijn 6 werklieden of arbeiders aan het werk in de steenfabriek.

Op 28-09-1855 krijgen de broers Jan en Geert Houwing, landbouwer te Weerdinge toestemming om op perceel B831 een steenbakkerij op te richten. De omwonenden zijn gevraagd maar hebben hier geen bezwaar tegen. Ik heb niet kunnen vinden of deze steenfabriek daadwerkelijk is opgericht.

In 1858 werd de steenfabriek van Joling opgeheven. Debet hieraan is het graven van het Oranjekanaal, in de periode 1853-1858, geweest. Hij dacht de concurrentie niet te kunnen volhouden.

Tijdens een boerderijbrand bij W.Joling Rzn in 1917 is een groot deel van het archief verloren gegaan. Alleen een aantal rekeningboeken zijn bewaard gebleven en thans in bezit van J.Brandts te Nieuw Dordrecht.

Bronnen:

- Naobervesiet van H.T.Buiskool
- Ingekomen stukken gemeentearchief Emmen
- Staatsblad van het Koninkrijk der Nederlanden, gemeente archief Emmen
- Website historisch Emmen
- Gegevens van de hr. G.B.Janssen uit Zevenaar

Door: Johan Withaar

WIE WAS "KLAASJE VAN SCHOONEBEEK"?

Het bekijken van oude ansichten en een vraag op de website Historisch Emmen leidde voor mij er toe eens in de geschiedenis van "Klaasje van Schoonebeek" te duiken. Klaasje was, mocht u dat denken, geen vrouwspersoon maar een simpele grote kei afkomstig uit Schoonebeek. Waarom is een zekere kei dan interessant, zult u zich afvragen. Het bleek me alras dat deze kei, die de grootte der kei van Amersfoort zou overtreffen, de gemoederen in het verleden aardig heeft bezig gehouden en waarbij zelfs de burgervaders van Emmen en Schoonebeek betrokken waren.

De kei werd het eerst omstreeks 1932 tijdens het afgraven van het bovenveen blootgelegd. Door "het omzetten van dalgrond" werd de steen echter alras weer 80 cm onder de grond bedolven waardoor hij niet zonder meer terug te vinden was en er geen verdere aandacht aan werd geschonken. Pas 7 jaar later, op 21 augustus 1939, werd door P.Bosma aan burgemeester Dr.J.L.Bouma meegedeeld dat zijn zoontje Adriaan een grote steen wist te liggen in het Schoonebeekerveld. De steen zou liggen in de veenderij van A.Luth uit Nieuw Amsterdam. Twee dagen later al werd een tweetal uren in de augustuszon naar de steen gezocht, door met spaden en puntige voorwerpen in de grond te prikken. De steen bleek die dag niet vindbaar. Pas de andere dag werd de steen dankzij een arbeider van vervener Luth getraceerd. Toen burgemeester Bouma ter plaatse kwam bleek het om "een geweldige kolos graniet te gaan met een gewicht van 14-16.000kg, liggende in n.o. richting".

Luth verklaarde de burgervader van Emmen dat hij van de eigenaar van de grond gemachtigd was met de steen te mogen doen wat hij verkoos. Bouma reageerde adequaat en regelde gelijk de verdere opgraving en het transport van de kei naar Emmen. Door de afkondiging "der algemeene mobilisatie" vond dit niet op de geplande 28 augustus 1939 plaats maar 3 dagen later. De volgende dagelijkse beschrijving toont een beeld van de moeite die men heeft moeten doen.

De eerste dag van opgraving werd de kei 80cm omhoog gebracht, de volgende dag tot boven het maaiveld. De daarop volgende week kenmerkte zich door tegenslag, regenval zorgde dat er zwaarder materieel (lees spoorbiels) toegepast diende te worden terwijl een bokkepoet was bezweken. Pas op 7 september was men in staat de kolos 15 meter over de natte veenbodem te verplaatsen. De volgende dag volgde nog eens 12 meter, waarna het "onder brede belangstelling van pers en publiek" in een gereedliggend "wankel" praamschip werd gehesen. Het vervoer over water vond op zaterdag 9 september plaats, via Erica werd Noord Barge aangedaan. Op maandag 11 september vond, wederom onder grote belangstelling, het lossen van de steen plaats. De reis, met een trailer van de firma K.Harms, ging richting Emmen, naar een plantsoentje "voarin de Emmer Dennen, aan de zuidzijde van de Boschlaan". Ook hier was de belangstelling groot en de burgemeester bedankte iedereen die had meegewerkt en bood de werklieden zelfs een diner aan.

Nieuwe problemen doemden op. Kort na het lossen op bewuste plaats bleek dat er bezwaren waren gemaakt. Krachtens een overeenkomst met de gemeente bleek dat hier geen "opstallen" mochten worden geplaatst. De kei bleek een opstal te zijn en er moest noodgedwongen een andere plek worden uitgezocht. Dit werd uiteindelijk de zuidoosthoek van het terrein van de (voormalige) EDS.

De kei werd wederom opgeladen, vervoerd en afgeladen. Op de nieuwe plek werd een gewapend betonnen stiep gemaakt van 1,5x2,0x2,0 meter. Voor het in evenwicht houden van de steen werden 3 tooien

gespannen die twee weken lang dienst deden. Om elk risico uit te sluiten stond er ook nog elke nacht een wacht. Welk één inspanning voor een simpele kei.

Het verhaal zou hiermee eindigen ware het niet dat burgemeester H.van Ek van Schoonebeek in de pen kroop en op 22 september 1939 aan Bouma schreef:

"Zeer geachte ambtgenoot.

Graag zou ik willen weten van wie U of de dienst van gemeentewerken toestemming hebt ontvangen om de steen in de Emmer Courant van 16 dezer aangeduid als "Emmens grootste kei" van een terrein in Schoonebeek te doen vervoeren naar Emmen. De eigenaars van de grond, de familie L.Klaassen alhier hebben hiervoor een dusdanige toestemming niet gegeven. De huurder van de veenputten, de heer Luth, beschikt alleen over het recht van turfgraven. De eigenaars zijn over deze gang van zaken zeer verwonderd en ontstemd aangezien zijzelf grote waarde hechten aan het bezit van deze abnormaal grote keisteen, welke zij dan ook nimmer bereid zouden zijn af te staan. Zij hebben bij mij een klacht ingediend en wensen, dat de steen weer wordt gebracht op of nabij de plaats, vanwaar zij is weggenomen. Uw berichten hierover zie ik met belangstelling tegemoet."

Bouma pareerde de volgende dag:

"In antwoord op uw schrijven van 22 september j.l. deel ik u mede, dat uw schrijven voor de familie Klaassen mij ten zeerste verwondert. Deze steen werd niet eerder als geschenk van den heer Luth aanvaard dan nadat nadrukkelijk de mondelinge verzekering verkregen was, dat ook de eigenaren van den grond hiertegen geen bezwaar hadden. Ongeveer zes tot zeven jaar geleden was de steen er gevonden, terwijl het voornemen bestond deze steen te laten zakken, daar hij bij het in cultuur nemen der bodem niet kon worden gehandhaafd. De eigenaren zouden volgens den heer Luth blij zijn dat de steen op deze wijze werd opgeruimd. Bovendien heeft de steen nog ongeveer een week boven de grond gestaan. Ook in deze periode bleek niet van eenig bezwaar of van eenige belangstelling. De gemeente was dus volkomen te goeder trouw en kan derhalve niet voldoen aan het verzoek deze steen terug te brengen. Zij beschouwt zich

als eigenares, zijnde de eigendom langs wettigen weg verkregen.”

5 oktober 1939 antwoordde Van Ek:

*“Geachte Ambtgenoot,
De indruk, weergegeven in Uw kabinet schrijven, acht ik even onjuist, als Uw conclusie, als zou Uw gemeente zich in de gegeven omstandigheden zonder meer als rechtmatig eigenares van de steen mogen beschouwen. Ik vermoed trouwens, dat U bij rustige overweging ook zelf wel tot die overtuiging zult zijn gekomen. Nu ik inmiddels heb gehoord, dat U zich reeds met eigenaren in verbinding hebt gesteld, neem ik aan, dat men het langs de weg van redelijk en tactisch overleg wel eens zal worden. Ik moge dus volstaan met U dank te zeggen voor de mij verstrekte inlichtingen.”*

Waarschijnlijk 6 oktober 1939,

In een uitgebreid maar ongedateerd ontwerpantwoord reageerde de burgemeester van Emmen wederom. Het is echter niet duidelijk of deze daadwerkelijk is verzonden waardoor de inhoud hier niet wordt beschreven.

6 oktober 1939

Ook de heer Luth ontving een schrijven van Bouma waarin deze mededeelde dat hij contact met den eigenaren had gezocht om “den weg van redelijk en tactisch overleg te volgen” en waarbij Luth werd verzocht vast te stellen op welk wijze dit mogelijk zou zijn.

10 oktober 1939, Luth antwoordde de Edelachtbare heer burgemeester:

“Volgens afspraak, zou ik naar de Gebr. Klazen, te Schoonebeek gaan, om inlichtingen betreffende het regelen der kei en de kwestie daaromtrent. Nu ben ik dan daar geweest en daar hebben ze mij medegedeeld dat zij de regeling in handen van de burgemeester van Schoonebeek gelaten hebben. Dus de kwestie moet nu met die uitgemaakt worden, en zij (de gebr. Klazen) wilden er liefst niets meer mee te maken hebben, het moest volgens hun, maar met den burgemeester af en uitgemaakt worden.”

Wat wilde de gemeente Emmen nu met die kei? Uit een brief van 27 september 1919 aan het comité voor een Oranje monument blijkt dat het college van mening was dat de kei “zich uitstekend zou lenen voor een eenvoudig Oranje- of mobilisatiemonument”.

Tot slot: In een handgeschreven document met als ondertekening “Euterpe” en getiteld “bij stukken steen Schoonebeek” is te lezen: “Opschrift op of bij steen”

*“Dit is Klaasje uit Schoonebeek
Die weet er alles van
Toen de bruid kwam aan de man
Toen wilde men er an.”*

Wie helpt de volgende vragen te beantwoorden?

Is Klaasje ooit een monument geworden of geweest?

Waar komt de naam Klaasje vandaan?

Wat is er waar dat er een koker met brief van burgemeester Bouma in of onder de kei zou hebben gelegen?

“DE SOCIETEIT EMMEN”

Inleiding

“De Sociëteit Emmen” is voor zover bekend de oudste, nog bestaande, vereniging in de gemeente Emmen. Notaris Lanting schreef in 1954 ter gelegenheid van het 50 jarig bestaan van “De sociëteit Emmen” een “historie” over deze vereniging. Tien jaar later vulde hij dit aan. In 1990 werd nog een aanvulling geschreven door de toenmalige secretaris ter gelegenheid van het 85-jarig bestaan, zodat er een boeiend overzicht bestaat over het wel en wee van deze vereniging. Een historisch overzicht waarbij we bekende namen uit het verleden van Emmen terugvinden en tevens hun beroepen. Regelmatig wordt en passant ook nog even een stukje geschiedenis van het leven in Emmen beschreven; voor mensen die met historisch onderzoek bezig zijn, een plezierige bijkomstigheid!

In 1916 kwamen de heren weer bijeen in het voormalige hotel Meijer, later van Dalen, aan het Noordeind

Andere sociëteiten in Emmen tot aan de eerste wereldoorlog

Voor 1904 bestonden er voor zover bekend geen sociëteiten in Emmen. Wel zijn er enkele praat-en kaartclubjes, die regelmatig bijeenkomen. Een van de clubjes wordt gevormd door burgemeester Tijmes, dokter Tijmes, griffier Kuipers en rijksontvanger Potjer. Zij komen omstreeks 1898 vrijwel dagelijks bijeen in Hotel Meijer aan de Paardenmarkt. Een ander clubje, dat iedere zondag vele jaren achtereen bij één van hen thuis een kaartje legt bestaat uit de heren J Dick, belastingambtenaar, J. van Loo, paander, H. Haasken Hadders en Van Assendorp (onderwijzer).

In de Emmer Courant van 25 januari 1905 lezen we dat de “Sociëteit Eensgezindheid”

het rondreizende toneelgezelschap de “fa. Bakker” uit Steenwijk heeft uitgenodigd om op te treden voor de leden. Opgevoerd wordt het stuk “Mottige Jans. Deze sociëteit komen we nog tegen in de krant van 1909 maar daarna nooit weer.

Slechts vier jaar na de oprichting van de in de inleiding beschreven sociëteit wordt omstreeks 1908 nog een “naamloze” sociëteit opgericht, waarvan de leden bijeen komen in café Reeze in de huidige Wilhelminastraat. In dat café zijn twee zalen, waarvan een met biljart, die wordt gebruikt als sociëteitslokaal, waar men op woensdagavond bijeen komt. Deze sociëteit wordt opgericht door de heer J Dick, belastingambtenaar. Medebestuurders zijn de heren Leeuwerke (rijwielhandelaar) en Engelenburg (burgemeester). Twee dagen voor het uitbreken van de eerste wereldoorlog komt men voor het laatst bijeen.

Hoewel de sociëteit een dertigtal leden heeft, worden de avonden meestal door niet meer dan een tiental leden bezocht. Omdat er geen reglement was, en geen notulen gemaakt werden, is verder weinig over deze vereniging bekend.

In 1918 wordt De Gemengde Sociëteit “Elck wat Wils” opgericht. Veel leden van “De Sociëteit Emmen waren ook lid van deze sociëteit.

Omstreeks 1923 wordt de Sociëteit T.O.G., ook wel genoemd “De Burgersociëteit”, opgericht, eigenlijk een bridgeclub waar met een vaste partner wordt gespeeld.

De Sociëteit Emmen 1e periode- (tot en met de eerste wereldoorlog)

Als bronnen voor de beschrijving van de sociëteit, zoals die in de “Historie” is beschreven, zijn de kasboeken, (vanaf 1904), de notulenboeken (vanaf 1921) het huishoudelijk reglement

(vanaf 1921) en de jaarverslagen (vanaf 1935 met onderbrekingen) gebruikt.

Tevens waren er natuurlijk de “verhalen” uit de overlevering, de getuigenis van zij die er bij waren en de eigen ervaringen van de schrijver

Notaris Lanting maakte vooral gebruik van de kasboeken voor zijn historische reconstructie en dat geeft een boeiend beeld.

Als oprichtingsdatum van De Sociëteit Emmen wordt 31 augustus 1904 vastgesteld. Aan de hand van het batig saldo van de vereniging over het boekjaar 1904-1905, gedateerd op 31 augustus 1905 en uit het feit dat in 1905 en ook in 1906 op respectievelijk 31 en 30 augustus een jaarfeest gehouden wordt, mogen we aannemen dat de geboortedag van Koningin Wilhelmina de datum is van de oprichting van De Sociëteit Emmen. Misschien wel na afloop van een vrolijk Koninginnefeest op 31 augustus 1904???

Wie waren die eerste leden van de Sociëteit?

Vertegenwoordigers van "de betere standen" in Emmen, zoals:

Mr. W.C. Boelken, advocaat. Mr H.J. Oosting, notaris. C.L.B. Pet, Ontvanger der Registratie H. Wiegman, Rijksontvanger.

A.H. Steenbergen, dierenarts. B. Bronger, huisarts. H. Hadders R.z wethouder. Meijer, ambtenaar ter secretarie.

J.F. Schönfeld, gemeenteontvanger.

Ir Frijlinck ingenieur van de Spoorwegen.

J.H. Rienstra, predikant.

Notaris Lanting vermoedt dat de heren Boelken, Rienstra en Pet, de eerste bestuursleden, de grondleggers van de sociëteit geweest zijn.

Uit de verschillende beroepsgroepen blijkt "de stand" van de leden van De Sociëteit Emmen van die eerste decennia. Beroepsgroepen die later natuurlijk uitgebreid werden, toen Emmen ook "groter" werd, met bankdirecteuren, directeuren van bedrijven, journalisten, rechters, artsen/specialisten, burgemeesters, vertegenwoordigers uit het onderwijs enz. En later niet alleen leden uit Emmen maar ook uit omliggende plaatsen. Maar nauwelijks of geen vertegenwoordigers uit de boerenstand, middenstand en arbeidersstand.

De contributie is niet gering, voor die tijd, F 5.- per jaar. Het ledental laag, gemiddeld 10 personen. In de begin jaren heerst een boetestelsel ("schabrieffien"), voor de leden die de sociëteitsavonden (een maal per week op de woensdagavond) niet bezoeken. Het presentieboek moet getekend worden en enkele keren per jaar wordt afgerekend. Na 1 februari 1907

worden de boetes afgeschaft. Men zal toen ingezien hebben dat er geen dwang tot bezoeken van de sociëteit opgelegd moet worden, het gaat immers vooral om het gezellig bijeen zijn. Een gezellig praatje, een kaartje leggen, een gokje wagen, en dat alles onder het genot van een goede pijp of sigaar en natuurlijk een borrel.

Links op de foto hotel Groothuis aan de Markt waar de heren tussen 1904 en 1914 bijeenkwamen

De sociëteitsavonden worden gehouden in Hotel Groothuis. Volgens het Huishoudelijk Reglement is het bestuur verplicht er voor te zorgen dat de avonden gehouden worden in een "vrij lokaal met biljart", voorzien van goede verlichting en verwarming en..... goede consumpties. Groothuis heeft zo'n zaal boven en daar komen de heren jarenlang bijeen.

Slechts heel zelden worden de dames ook eens uitgenodigd, vóór 1916 slechts eenmaal, in 1906. Een groots feest, met een flinke rekening. Ook een piano wordt gehuurd en er zal zeker gedanst zijn. Maar daarna worden de dames de eerste jaren niet weer uitgenodigd.

Wel ontstaat omstreeks 1911 de traditie dat tijdens een huwelijk van één van de heren, een zilveren taart-of suikerschep wordt geschonken, natuurlijk gekocht bij de plaatselijke middenstand.

Waarschijnlijk bedoeld als een eerste aankoop voor de inrichting van een eigen sociëteitslokaal wordt in 1911 de aankoop van 6 stoelen voor de somma van F 38,35 gedaan.

In 1951 zijn er nog 5 stoelen over, die (helaas) worden verkocht.

Tot aan 1913 komen de leden regelmatig bijeen, dan is er een tijdelijk eind van het sociëteitsleven, zeer waarschijnlijk in verband met de mobilisatie.

1916-1940

Vanaf 1916 komt de sociëteit weer tot leven en wel met 15 leden, vele nieuwe gezichten, maar nog 6 leden van de "oude groep" en het ledental blijft stijgen tot en met 1918. Dan treedt er een daling in omstreeks 1925 tot 15 leden, omstreeks 1940 telt de sociëteit 19 leden.

De contributie blijft deze hele periode bepaald op F 5.- per jaar. Nieuw wordt in 1918 de bepaling dat nieuwe leden F.5.-entree moeten betalen.

Vele leden komen en gaan, omdat zij vanwege hun beroep overgeplaatst worden. Slechts een gering deel van de leden zijn "geboren en getogen" Emmenaren. Voor het eerst wordt iemand lid, die niet in Emmen woont.

Jaren waarin het sociëteitsbezoek tot een minimum daalt, waar wel eens gerommeld wordt met bestuursverkiezingen, wel eens onderlinge wrijvingen zijn maar de leden elkaar toch altijd weer weten te vinden.

Een periode ook waarin men zich afvraagt hoe het gesteld is met de rechtspersoonlijkheid van de sociëteit. Geheel duidelijk was dat voordien kennelijk niet. Begin jaren 20 wordt besloten daar toch iets aan te doen. En veel duidelijker wordt het dan nog niet voor de huidige lezer. Wat wel duidelijk wordt, is dat men om allerlei zegelkosten te besparen de sociëteit pas laat bestaan vanaf 1922, daarbij de hele geschiedenis daarvoor verdonkeremanend. En nog fraaier, men vergeet helemaal om Koninklijke goedkeuring van de Statuten aan te vragen. Hierdoor verloor de Sociëteit al in 1934 haar rechtspersoonlijkheid (volgens wet 30 jaar na oprichting), door niemand ontdekt en geweten tot en met 1952.

Reglementen, natuurlijk zijn ze er, maar veel belangrijker is het dat de leden het onderling met elkaar eens zijn, zonder dat precies gekeken wordt naar datgene wat in de reglementen staat.

Vanaf 1916 wordt bijeengekomen in Hotel Meijer aan de Paardenmarkt. Waarom men niet terug gaat naar Groothuis is niet duidelijk. Eigenaar van Hotel Meijer is de heer van Dalen. In eerste instantie komt men bijeen in de eetkamer aan de Noorderstraat, later verhuizen de leden naar de zaal aan de Westerstraat, waar een biljart staat. Tot 1941 komt men hier

samen. Er zijn wel eens plannen om om te zien naar een andere, betere gelegenheid. De zaalhuur is hoog "terwijl de leden op "eigen" stoelen zitten", er is een kroegachtige sfeer, maar uiteindelijk blijft men waar men zit. Of de heer van Dalen ook klachten heeft over de sociëteit? Zeker is dat hij vele uren nachtrust te kort komt op de avonden dat de heren bijeen zijn. Vaak gaat hij maar naar bed, er op vertrouwend dat de heren de deur achter zich dicht doen en de volgende dag de drank komen afrekenen.

Ook in de periode tussen de beide wereldoorlogen wordt tijdens de sociëteitsavonden, gepraat, gerookt, vele soorten biljartspelen beoefend, gekaart, gedamd, geschaakt, domino gespeeld en gedobbeld. Vanaf 1920 wordt gebridget, en vanaf 1928 krijgt bridge de overhand. Veelal wordt om geld (ook om de kas te spekken) of prijzen gespeeld.

Plannen voor een feestavond op 29 november 1923 leiden bijna tot een schisma in de sociëteit. De datum blijkt verkeerd gekozen omdat een aantal leden op diezelfde avond naar een avond van de "Burgersociëteit" willen gaan. De feestcommissie heeft echter al een aantal prijzen gekocht te weten een kalkoen, een kip en een konijn. Het feest gaat niet door en de penningmeester weigert de prijzen van de feestcommissie over te nemen. Een van de commissie leden ontfermt zich over het konijn en de kip en de kalkoen worden bij van Dalen gestald, met het verzoek ze te verzorgen en te mesten. Daar zal de kelner voor zorgen. Deze meldt echter ter vergadering dat de kip is weggevlogen, en vervangen door Van Dalen door een andere, "zal wel een magere zijn", zeggen de heren, "die ook nog geen eieren legt"! De onderhoudskosten (voor het vetmesten) bedragen F. 4,80. Het bestuur weigert te betalen, omdat de commissie eerst mandaat aan het bestuur had moeten vragen, alvorens haar plannen ten uitvoer te brengen. De feestcommissie dreigt met aftreden. De notulen van de vorige vergadering(en) brengen geen uitkomst. Uiteindelijk stelt de voorzitter dan voor dat de feestcommissie haar werk zal hervatten, de sociëteit zal dan de onderhoudskosten en de prijzen betalen. "Akkoord" zegt de feestcommissie, "mits we vrij mandaat hebben". Dat wil zowel

het bestuur als de aanwezigen niet. Daarop wordt geopperd dat het voorgaande wel eens het slechte bezoek aan de sociëteitsavonden veroorzaakt kan hebben. De voorzitter dreigt dan met aftreden: Als de wegblijvers wat tegen het bestuur hebben, moeten ze op een vergadering komen. Een kritiek moment breekt aan.....

Loftuizingen van de commissie aan het adres van het bestuur en omgekeerd voorkomen een breuk. Men besluit geen feestavond te houden, de kosten te betalen en diezelfde avond te beide beesten "te verspelen".

Aan het slot van deze avond is er een groot verbroederingsfeest. Waarschijnlijk is de heer van Dalen naar bed gegaan, er op vertrouwend dat er goed wordt afgerekend!

In 1921 is er dan toch weer een feest met de dames, 12 heren en 12 dames zitten aan het diner, er is een band, er zijn voordrachten en twee heren treden op als dames vermomd, in klederdracht van omstreeks 1900.

In deze periode ontstaat ook de traditie van "het hazendiner" in het najaar, na afloop van de jaarvergadering. Een feestavond, waarbij het bestuur hoopt dat leden die de sociëteitsavonden weinig bezoeken ook weer eens betrokken raken bij de gezellige sfeer en vaker zullen komen.

Een ook treden de leden van de sociëteit naar buiten. In de jaren 30 worden diverse reisjes gemaakt met eigen auto's of met de bus, naar Groningen of Paterswolde. De dag wordt afgesloten met eten en drinken.

1940-1945

Het achtste couplet van het eens op een sociëteitsavond voorgelezen Klachtendicht van Jan Salie luidt:

10 mei 1940: Als een gemene dief in de nacht, Hitlers vloek'bre hand, ook onze grenzen schond.

Vijf dagen later was 't snood plan volbracht, Nederlands leger reeds niet meer bestond.

Getrouw tot in de dood?

In tegenstelling tot aan het begin van de eerste wereldoorlog, toen de leden van de sociëteit min of meer lamgeslagen meteen al niet meer bijeenkwamen, blijft men nu

wel de avonden in ere houden. Meer vanuit een soort grimmige vastberadenheid, wordt tijdens de eerste bijeenkomst na de inval van de Duitsers een nieuw lid voorgedragen en de volgende paar jaar worden meer nieuwe gezichten verwelkomd. Verder wordt er weinig genotuleerd. Men kan immers niet weten....

De avonden worden goed bezocht, onder vrienden kan men praten over de oorlogskansen. Kastelein Van Dalen overlijdt begin 1941 en hotel Meijer wordt arbeidsbureau. De bezittingen van de sociëteit worden overgebracht naar Huize Wielens aan de Hoofdstraat, waar dan ook de sociëteitsavonden worden gehouden. November 1941 wordt met een grote bos bloemen afscheid genomen van dokter de la Parra, joods lid van de sociëteit. Joden mogen geen lid meer zijn van verenigingen.

Volgens de notulen gaat het sociëteitsleven nog "gewoon" door tot 24 juni 1942. Maar gezien de uitgaven in het kasboek komt men nog bijeen tot eind 1943. Er wordt vaak "getracteerd". Zo de vereniging door de bezetter verboden zal worden, gunt men hem weinig "buit".

Foto uit de jaren '50 van het toenmalige hotel Homan waar menig Hazendiner werd gehouden

1945-1954

Het duurt even voordat het sociëteitsbezoek na de oorlog weer op gang komt bij Wielens. De eerste vergadering wordt pas op 5 juni 1946 gehouden. Er zijn dan nog 16 leden, waarvan 7 op de eerste bijeenkomst aanwezig zijn. Er wordt een nieuw bestuur gekozen en na de oorlog wordt actief getracht nieuwe leden te werven, niet alleen binnen Emmen, maar ook buiten de gemeente. Omdat het zaaltje bij Wielens te klein wordt, verhuist de sociëteit naar hotel Homan aan de

Hoofdstraat. Het ledental stijgt tot 43 leden in 1952, komend uit de hele Zuid-Oosthoek van Drenthe.

In 1948, wordt bij wijze van "proef", om niet in conflict te komen met de reglementen, die dan gewijzigd zullen moeten worden, de sociëteitsavonden naar de vrijdagavond verplaatst. Het oude argument van de woensdagavond "De woensdagavonden breken de week zo mooi", blijkt minder zwaar te wegen dan het argument "de leden kunnen na een sociëteitsavond geen volledige dagtaak meer vervullen".

Tijdens de avonden wordt in hoofdzaak onderling gebridget, pogingen andere activiteiten te ontwikkelen blijken van korte duur zoals bridgewedstrijden met de leden van T.O.G. in Emmen. Succesvoller zijn de voetbalwedstrijden van leden van de "soos", aangevuld met enkele jonge burgemeesters uit de omgeving "het "Burgemeesterselftal" genoemd tegen de N.A.M, officieren van de Koninklijke Marine, het Nederlands Studenten elftal en de ambtenaren van de Gemeente Odoorn, ter gelegenheid bij de opening van het Sportpark Odoorn.

Tijdens de jaarvergaderingen stellen min of meer traditiegetrouw een aantal leden zich kritisch op tegenover het bestuur, maar als hun kruid verschoten is, schuift men tevreden aan het Hazendiner, besprenkeld met goede wijn, genuttigd in een zeer tevreden sfeer.

Tijden veranderen, de contributie wordt verhoogd naar F 10.- en vanaf 1951 mogen de dames aanzitten bij het Hazendiner, met na afloop een dansje op pianomuziek van de plaatselijke pianist voor feestelijke gelegenheden: Henk Lindhout.

In 1953 wordt besloten het 50 jarig bestaan van de sociëteit feestelijk te vieren. Echter in februari 1954 overlijdt de voorzitter, dhr. van Leeuwen, en wordt besloten geen feest te vieren. Dokter van Leeuwen wordt herdacht in een gedicht. Vijftig jaar historie van "De Emmer Sociëteit" wordt op schrift gesteld, maar daar blijft het bij in het 50e jaar van de sociëteit.

1954-1964

Tien jaar van vele veranderingen in het ledenbestand, de sociëteitsavonden gaan op de oude voet door en worden gemiddeld door zo'n 10 tot 15 leden bezocht, hoewel er ongeveer 40 leden zijn. Emmen verandert door de komst van "de Industrie" en dus nieuwe inwoners. Er zijn wel een aantal vergaderingen nodig voor besloten wordt ook leden uit deze nieuwe "tak" te werven!

Jaren waarin veel activiteiten plaats vinden, een feestcommissie wordt ingesteld, er worden puzzelritten georganiseerd, de leden gaan enkele keren per jaar kegelen en bezoeken vinden over en weer plaats met de sociëteit in Hoogezand.

Plannen om het 60-jarig bestaan te vieren is een reden om de contributie weer te verhogen evenals het entreegeld voor nieuwe leden. Het feest ter gelegenheid van het 60 jarig bestaan wordt gevierd op 12 december 1964 in Kasteel Nienoord te Leek.

In het voormalige Hotel Emmer Dennen, in de jaren twintig gebouwd op de hoek Boslaan/Dennenlaan en na de Tweede Wereldoorlog o.a. in gebruik als "Bejaardensociëteit" , kwamen de heren tussen 1968 en 1995 bijeen.

1965-1990

Deze periode is in 1990 samengevat als een vervolg op de "Historie van de Sociëteit Emmen"

Een periode, waarin het sociëteitsleven bijna op de oude voet doorgaat, terwijl de wereld aan enorme veranderingen onderhevig is. De leden blijven bridgen, maar nemen meer tijd voor "praten". De ruimte bij Homan wordt eind 1968 verruild voor de bejaarden sociëteit aan de Boslaan, waar ook en biljart aanwezig is, waar veel gebruik van wordt gemaakt.

Hier zorgt de barcommissie voor een drankje en een hapje. een gunstige ontwikkeling voor de "grote" kas van de

sociëteit. Desondanks moet de penningmeester toch regelmatig de contributie verhogen.

Het borreltje smaak nog goed, maar het gemiddelde aantal consumpties per bezoeker per sociëteitsavond kan niet overmatig veel genoemd worden. Werd het in vroegere jaren nog wel eens heel vroeg in de ochtend, nu wordt de deur niet ver over twaalfen gesloten.

Veelvuldig worden de dames betrokken bij de activiteiten en ook is er veel onderling contact tussen de leden, die "in sociëteitsverband" met elkaar "leuke dingen" gaan doen, zoals zeilen, eten bij een van de leden thuis, gezamenlijk kleiduiven schieten.

Jubilea worden gevierd, soms met en weekendje uit met elkaar.

Jubilerende leden, (tot 50 jaar lidmaatschap of meer), worden verrast met een drankglas op zilveren voet, individuele leden die iets te vieren hebben en recipiëren, worden gefeliciteerd door een flinke delegatie van sociëteitsleden. De onderlinge verbondenheid is groot, zeker bij een vaste kern, hoewel er in deze 35 jaar steeds weer perioden zijn van dalend bezoek en men weer naarstig op zoek moet naar nieuwe aanwas.

Vele leden sterven in deze periode, vaak al enige tientallen jaren deel uitmakend van een vaste kern in een bepaalde periode. Vak gooien deze sterfgevallen roet in het eten als men plannen heeft om het zoveelste lustrum te gaan vieren. De plannen worden dan afgeblazen of uitgesteld. Eind 1990 telt "De Sociëteit Emmen 33 leden.

1990-2004

Eind 2001 telt de Sociëteit nog 15 leden, in ruim 10 jaar nagenoeg gehalveerd. De oorzaak laat zich raden. Naast de vergrijzing, waaraan ook de Sociëteit niet ontkomt, staan nieuwe jongere leden niet te trappelen om lid te worden van een vereniging waarvan de doelstelling luidt: "Bevordering van het gezellig verkeer onder de leden in besloten kring" (art. 1 van het reglement).

De Sociëteitsavonden worden sinds 1995 gehouden in "Het Wapen van Emmen" en worden ondanks het geringe ledenaantal

bezoekt door 8 à 10 leden. Met bridgen, biljarten (10 over rood) en af en toe een praattafel worden de avonden op aangename wijze doorgebracht.

Met jaarlijks enkele bridgedrives, een uitstapje op de verjaardag van de Sociëteit, een kleiduiven-schietwedstrijd en de jaarvergadering met aansluitend het "Hazendiner" in december, wordt de onderlinge band, ook met de dames van de leden, levendig gehouden.

Op 31 augustus en woensdag 1 september vierden de 13 leden van de sociëteit, samen met hun dames en de weduwes van oud-leden het 100 jarig bestaan van de sociëteit met en reisje naar Friesland. Het bestuur streeft naar een jonge instroom om te voorkomen dat de sociëteit over enkele jaren niet meer zal bestaan.

EEN EPIDEMIE IN EMMEN, ANNO 1746

Epidemie in Emmen

Twee-en-een-halve eeuw geleden vond er in Emmen een epidemie plaats. Tegenwoordig spreekt men van een epidemie als er tijdelijk tenminste een bepaald aantal mensen aan een aandoening lijdt, bijv. bij griep of bij tuberculose. Van een epidemie van een infectieziekte spreekt men waarbij in een bepaald, meestal kort, tijdbestek grote (massale) ophopingen van ziektegevallen optreden in een gemeenschap. Een gemeenschap kan bijv. zijn een straat, een school, een bepaalde groep, een dorp, stadsdeel of regio.

Bij het samenstellen van het artikel over een voogdij in Emmen viel op, dat in het begraafboek van Emmen in sommige jaren opmerkelijk meer mensen waren overleden. Door die forse toename van overleden personen in korte tijd (in 1746 ca.100% toename), kan men waarschijnlijk spreken van een epidemie als oorzaak.

Begraafboek 1730 t/m 1755

Het kerkelijk begraafboek van de kerk van Emmen toont in de periode 1730 - 1755 van een aantal jaren een toename van overleden/begraven personen.

Droevige jaren voor de Emmer gemeenschap zijn 1731 en 1738 geweest door de in die jaren plotselinge toename van kindersterfte aan de 'kinderpokken'. Deze beide epidemieën van kinderpokken vonden plaats in het voorjaar en duurden een aantal maanden. Eigenlijk blijkt elke piek van het aantal sterfgevallen in bovengenoemde periode een gevolg van toename van de kindersterfte. Er staat overigens niet altijd bij vermeld wat daarvan de oorzaak was.

Het jaar 1746 is een uitzondering. Ook in dat jaar is er een toename van het aantal sterfgevallen, maar vooral van overleden (jong)volwassen personen.

In het jaar 1746 komen in Emmen 46 mensen te overlijden (begraafboek). Van deze 46 mensen zijn er 13 kinderen en 33 volwassen personen. Het aantal overleden kinderen in dat jaar is ongeveer gelijk gebleven in vergelijking met andere jaren. Echter bij de (jong)volwassen personen

was er in Emmen een sterke toename van overledenen, een paar daarvoor was daar al een lichte toename van te bespeuren. De piek van het aantal overledenen doet een epidemie vermoeden. Aan welke epidemie kunnen we denken? Epidemisch voorkomende ziekten zoals bijv. cholera, tyfus en paratyfus verlopen heftig en maken meestal ook al direct slachtoffers onder kinderen. Deze ziekten zullen dus niet de oorzaak zijn van de toename van de sterfgevallen in 1746. Verder blijkt ook, dat vanaf 1749 in Emmen het aantal overleden personen weer gedaald is tot bijna 'normaal'. De daling na een piek doet eveneens een epidemie vermoeden.

Tuberculose-epidemie

Deze ontwikkeling heeft plaats gevonden van 1745 tot 1749 en kan heel goed passen bij een tuberculose-epidemie. Een aanwijzing hiervoor is tevens, dat bij sommige overleden personen vermeld wordt dat ze aan *tering* (= tuberculose) zijn gestorven. Bij een persoon staat vermeld: ... aan een *quinerie*, bedoeld zal zijn: kwijnen, wegwijnen, bijv. bij tuberculose. (Maar misschien ook 'quinte', dat woord wees destijds op hoestaanvallen om 5 uur 's middags bij tuberculoselijders of erge hoest bijv. elke 5 dagen).

Een ziektegolf bij tuberculose gaat gepaard met een onopvallend en sluipend begin (langer bestaand en toenemend hoesten, vaak gepaard gaand met toenemende moeheid) en die eveneens langere tijd kan aanhouden en zelfs kan verergeren. De tuberculose is een ziekte waarvoor toentertijd, in de 18e eeuw, nog geen therapie of behandeling bekend was, waardoor een groot aantal mensen kon komen te overlijden.

In Emmen is geleidelijk na 1746 het aantal overleden volwassen personen weer gedaald. In 1749 is de epidemie over zijn hoogtepunt heen. Overigens is het goed voorstelbaar dat ook de plaatsen in de omgeving een epidemie hebben gehad.

Conclusie

Door de opmerkingen in het begraafboek van Emmen geschreven bij een aantal overleden personen voorafgaand aan het jaar 1746, en de toename van sterfgevallen in- en omstreeks het jaar 1746, kan men, hoewel met enige voorzichtigheid, stellen, dat er in Emmen in het midden van de 18e

eeuw, met name in het jaar 1746, een tuberculose-epidemie (tering) heeft plaats gehad.

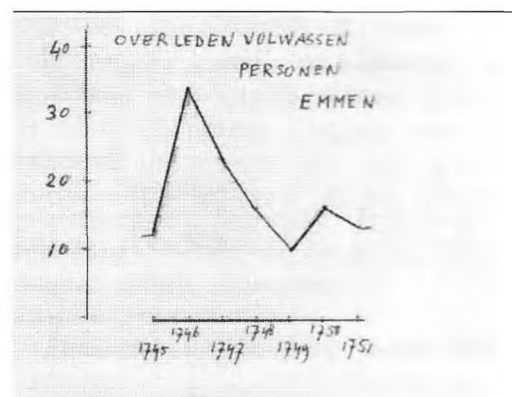
Bronnen en literatuur

- *Begraafboek Emmen (1673 - 1807); transcriptie Genealogisch Adviesbureau G.Martens c.s. Enschede 1994.*
- *H.Pinkhof, Geneeskundig woordenboek.*
- *Harrison's, Principles of internal medicine. NY 1974.*

bijlage

Overleden personen Emmen 1730 – 1755 (hvezod 2004)

	<u>volw.</u>	<u>Kinderen</u>	<u>totaal</u>
1730	13	7	20
1731	10	22 <i>kinderpokk.</i>	32
1732	9	6	15
1733	14	11	25
1734	13	5	18
1735	13	8	21
1736	12	20 <i>geen info</i>	32
1737	9	11	20
1738	16	22 <i>kinderpokk.</i>	38
1739	14	17	31
1740	15	7	22
1741	10	13	23
1742	15	7	22
1743	18	12	30
1744	18	9	27
1745	13	9	22
1746	33 <i>volw. epid.</i>	13	46
	<i>epidemie hoogtepunt</i>		
1747	23	10	33
1748	16	9	25
1749	10	10	20
1750	16	14	30
1751	14	11	25
1752	17	7	24
1753	14	8	22
1754	17	23 <i>geen info</i>	40
1755	17	8	25

Door : Henk Jan Krikke

VOOGDIJ OVER BERENT DEURINGE

Berent Deuringe

In het register van akten in voogdijzaken van Emmen treffen we een voogdij aan over Berent Deuringe (ged. Emmen 27-12-1744). Over die voogdij gaat dit artikel.

De familienaam van Berent Deuring(e) is Deuringe, maar werd ook wel geschreven als Doeringe. Berent was een zoon van Jan Deuringe en Jantje Alberts Schirringe, van Noordbarge.

In 1743 trouwen in Emmen Jan Doeringe, van Emmen, en Jantjen Alberts, hij was 28 jaar, zij was 27 jaar. Het huwelijk werd kerkelijk bevestigd door een waarnemende predikant ds Hardenberg, want 2 weken later (16 juni 1743) doet de nieuwe predikant in Emmen, ds M. Witsenborg, aldaar zijn intrede.

Het huwelijk in 1743

Jan Deuringe en Jantje Alberts

- Jan Doeringe, dp. Emmen 2-12-1714, zoon van Berend Doeringe; Jan Deuringe overl/begr. 8-7-1746; tr. Emmen 3-6-1743,

- Jantje Alberts, dp. Emmen 29-9-1715, dochter van Albert Schirringe van Noordbarge; Jantje Alberts overl/begr. 9-9-1761 (genoemd: huisvr. van Jan Teeuws); Jantje Alberts (2) tr. Emmen 14-5-1747 Jan Teeuws.

Uit dit huwelijk:

- Beerent(Berent), dp Emmen 27-12-1744.

Het 2e Huwelijk-1747

Jantje Alberts en Jan Teeuws

Jantje Alberts (2) tr. Emmen 14-5-1747 Jan Teeuws; overl/begr. 20-5-1763.

Uit het 2e huwelijk:

- Berent dp Emmen 28-1-1748, overl. 1748.

- Albert dp 30-4-1749, overl. 1749.

- Berent dp 22-8-1751

- Niesje dp 11-12-1757

Ook over deze beide laatste twee kinderen komt een voogdij als gevolg van het overlijden van hun beide ouders, hun moeder in 1761 en hun vader in 1763.

Een epidemie in Emmen

In het jaar 1746 blijken er in Emmen veel mensen te zijn overleden. Het lijkt dat er een epidemie heeft plaats gevonden, met als gevolg de vele overleden personen. Ook de jonge vader Jan Deuringe, echtgenoot

van Jantje Alberts Schirring, kwam in 1746 te overlijden. Hij was 31 jaar. Zijn echtgenote Jantje Alberts bleef alleen achter met haar 2-jarige zoontje Berent.

De voogdij

Er wordt een voogdij geregeld over de jonge Berent Deuringe. Een voogdij wordt met name opgesteld als er iets geregeld moet worden, bijv. de zakelijke belangen van het kind.

Welnu, voor de jonge 2-jarige Berent Deuringe worden er in 1747 4 voogden benoemd: een voogd en 3 toeziende voogden. Men sprak in die tijd over een hoofdmomber [hm] en medemombers [mm]. Voor Berent Deuringe wordt als voogd (hoofdmomber) beëdigd Berent Leusinge, en worden als toeziende voogden (medemombers) beëdigd Hindrik Geerts, Hindrik Vokking en Albert Schirring (oom).

De voogden waren verwanten van de jonge Berent Deuringe; twee van de familie van zijn overleden vader Jan Deuringe, en twee van de familie van zijn moeder Jantje Alberts Schirring.

De voogd [hm] regelde de 'dagelijkse' zaken en legde verantwoording af aan de toeziende voogden [mm].

Vanwege het voorgenomen 2e huwelijk van zijn moeder op 15 mei 1747, werden kort daarvoor de bovengenoemde 4 voogden benoemd n.l. 27 april 1747.

*Jantje Schirring van Comae fullende Contraven
van de t. Jan Teeuwes te ten over het van kant van
gemaakte Jantje Schirring. Bij wijlen haar oom
Thema Jan Deuringe en alts verweest. Berent
gemaakt beëdigd tot Hoofdmomber Berent Leusinge
tot mede mombers tot Hindrik Geert, Hindrik
Vokking en Albert Schirring Comae de
27 april 1747.*

Aanvang van de voogdij

Beheer over voogdij

Over Berent Deuringe zijn er uitvoerige gegevens te zijn in het voogdijregister (nt 1).

- Al in 1750 wordt Jan Vokking benoemd in plaats van zijn vader Hindrik Vokking(†).

- Op 19-10-1750 is een rekening opgemaakt. Uitgaven: dorsen, kostgeld arbeiders, uitdrift zwijnen, verteringen van de voogden, kindsaandeel van mandelige

schuld, schattingen door een ette, voor arbeiders, voor het maken van een sloot en het maken van dijken (wegen?), mandelige oude schuld, rente. Inkomsten: verkoop van een rok, huur van huis en hof, verkoop rogge en nog diversen.

- In 1753 worden de namen voogden genoemd: Berend Leusinge hm hoofdmomber, mm medemombers Hindrik Geerts, Albert Schirring en Jan Vokking; over Berent kv Jantje Alberts Schirring en † Jan Deuring.

- Op 16-10-1756 weer rekening opgemaakt. Berend Leusinge hm, mm Hindrik Geerts Snijder, Albert Schirring en Jan Vokking. Over Berent kv Jantje Alberts Schirring en † Jan Deuring.

Rekening van gemijnd akkertje (=verkoop bij opbod). Uit Ubbinge's grasvellige (nt 2) boedel f 122. Van het gemijnde van 1754 vervallen f 121. Aan Jan Teeuwes (stiefvader) f 66; kapitaal en interest f 158, Hindrik Dijks f 30.

- Op 21-2-1759 rekening: verteringen, verder aan div. personen.

- Op 24-6-1760. Mijnpenningen f 165. Uitgaven: o.a. Coop Harms de schoonzoon van Hindrik Geerts Snijder (toeziend voogd). Jan Teeuwes kostgeld; timmerloon, pander, boekschuld, winkelwaren.

- Op 9-5-1766 voogden Berend Leusinge hm, mm Albert Schirring. Nieuw beëdigde mm Geert Rosinge en Hindrik Teeuwes, voor † Jan Vokking en † Hindrik Geerts Snijder.

Verder rekeningen van o.a. Geert Schirring, Jan Teeuwes, Jan Wessels te Erm (meesterloon); knopen, garen etc.; snijderloon.

- Op 9-6-1770, einde van de voogdij van Berent Deuring, de laatste rekeningen. Berent Deuring geb.1744 is 23 jaar. Door zijn huwelijk, op 13 mei 1770 (zie verder), is hij meerderjarig geworden.

Beheer over voogdij-2

Over de beide kinderen uit het 2e huwelijk, Berend en Niesje kv † Jan Teeuwes en † Jantje Schirring, wordt in 1763 ook een voogdij geregeld, daar de beide ouders dan zijn overleden in resp. 1763 en 1761 (nt 3). Van de 4 benoemde voogden is Albert Schirring (oom) ook hier toeziend voogd.

Einde van de voogdij, 20 juli 1770.

Tenslotte

Voor de kinderen uit beide bovengenoemde huwelijken moest een voogdij worden geregeld, over een totale periode van 37 jaren. Van 1747 t/m 1770 voor Berent Deuringe; en van 1764 t/m 1779/1784 voor de beide andere kinderen. Opvallend is de betrokkenheid van de voogden. Vooral de rekeningen over de inkomsten en uitgaven waren geregeld in de beide voogdijschappen.

Met Berent Deuringe is het goed gekomen, hij trouwde in 1770 met Wemel Geerts, van Zweeloo. In Emmen zijn 2 kinderen genoemd, 1e Jantien en 2e Geertien.

1e Jantien Berends Deuringe dp Emmen 1771, tr. Emmen 17-5-1795 Albert Ensing van 't Laar, in de graafschap Bentheim; kinderen: Wemeltien 1796, nn † 1797, Harm 1799, Janna 1801, Jan 1806, Harmannus 1807.

2e Geertien is helaas jong gestorven, 1778.

Noten

- 1. Voor namen in het voogdijregister, zie Register van akten in voogdijzaken Emmen (nrs. I/215vo; I/225; I/258vo; II/38vo; II/62; II/175; II/177vo; II/240vo).

- 2. Grasvellig (Van Dale): als iets voor schulden moet worden verkocht; bijv. bij een (dreigend) faillissement.

- 3. Register akten voogdijzaken (nrs. II/130; II/130vo; II/132; II/223; II/252vo; III/109; III/172vo; III/231vo).

Bronnen

- S.G.Hovenkamp, Register van akten in voogdijzaken Emmen. Archieven van de schultengerechten in Drenthe; Schulteprotocol Emmen-Odoorn-Roswinkel 1722-1802, inventarisnummer 74.

- Epidemie in Emmen, anno 1746. In de Kroniek.

Uit: "Het oog van de naald"

BENDIEN 12½ JAAR

In onderstaande artikel kunt u het ontstaan van de Bendien in Emmen volgen zoals dit is gepubliceerd in het personeelsblad "Het oog van de Naald"

In de ontwikkelingsgeschiedenis van Emmen moge de datum van 1 november 1937 als belangrijk geboekstaafd blijven omdat die dag nieuwe perspectieven opende over welke verwezenlijking men hierna niet rouwig behoeft te zijn.

Zo schreef de Emmer Courant in November 1937, toen de Gemeente Emmen industrieterrein aan de Weerdingerweg had verkocht aan de N.V. Bendien.

Zowel de pers als het Gemeente bestuur was voldaan, dat een groot bedrijf als dat van Bendien ook een fabriek ging stichten in de Gemeente Emmen.

In de tijd, dat men het bovenstaande schreef, heerste alom grote werkloosheid en in vele arbeidersgezinnen in Emmen hoopte men, dat het nieuwe bedrijf enige vermeerdering van inkomen zou brengen en vast werk voor opgroeiende meisjes.

Ook de middenstand, die er belang bij heeft dat er geld in de werkende stand, was met het plan zeer ingenomen en bracht hulde aan het gemeentebestuur voor zijn bemoeiingen.

Met spoed werd daarna begonnen met de bouw van de fabriek en het was **21 juni 1938**, dat de officiële opening kon plaats vinden; een belangrijke dag voor Bendien en voor de Gemeente Emmen.

Bij deze opening waren behalve de directie aanwezig tal van personeelsleden, de bouwers der fabriek, vele genodigden w.o. de burgemeester, de heer Bouma en echtgenote, wethouders raadsleden en hoofdamttenaren der gemeente Emmen en vertegenwoordigers van de Kamer van Koophandel en van Ged. Staten.

Bij de opening memoreerde de heer Tj. Bendien, dat ongeveer een halve eeuw geleden dat zijn grootvader het bedrijf in Almelo stichtte en dat daar, gelijk in de nu te openen fabriek, werd begonnen met 20 à 25 meisjes, terwijl in 1937 er ± 1500 werkten.

In de loop der jaren werd het steeds moeilijker het fabriekscomplex in Almelo

te vergroten en om de nodige werkkrachten te krijgen.

De directie besloot daarom elders nog een bedrijf te stichten en liet na rijp beraad de keuze op Emmen vallen.

Gehoopt werd, dat het bedrijf in de toekomst zich ook hier flink zal kunnen ontwikkelen en werk zal kunnen geven aan velen.

De burgemeester bracht hulde aan de directie voor haar besluit om zich in Emmen te vestigen en zei, dat het gemeentebestuur van Emmen een gevoel van veiligheid gaf, dat Bendien hier een bedrijf was waar men alleen op winst bejag uit is, doch waar men ook erkent de sociale waarde, die een zaak dient te bezitten.

Spreeker zeide, dat niet het geld de grootste betekenis vormde, doch het streven en dit streven had spreker in Almelo leren kennen

SPr. gaf de verzekering, dat het gemeentebestuur dit nieuwe element in het economisch leven der gemeente zou bevorderen en de directie mede zou inspireren om wat goeds tot stand te brengen.

Nadat ook nog door enkele anderen het woord was gevoerd stelde Mr Bouma met een druk op de knop de fabriek in werking en werd het eerste product vervaardigd, zijnde een jongensbroekje, dat door de directie aan mevr. Bouma werd aangeboden.

Het gebouw was aanvankelijk niet zo groot en voorlopig waren in de naaizaal een 50-tal naaimachines geplaatst: het atelier was eenvoudig, doch met een uitstekende ventilatie en veel licht.

Nog voor het uitbreken van de oorlog werkten er 400 meisjes. Van uitbreiding gedurende de oorlog kon natuurlijk geen sprake zijn, doch na 1945 werd het bedrijf reeds driemaal uitgebreid en er werken thans ± 650 personen.

Door deze uitbreidingen, waarbij de modernste methodes werden toegepast zijn Bendien's Confectieateliers een voorbeeld in Emmen van een modern bedrijf: een grote naaizaal, ruime kleedkamer, toiletten, wasgelegenheid, smaakvolle kantine, personeelsgebouwtje, tuin met banken en fontein, bijzondere rijwielstalling en binnenkort zal thans in

aanbouw zijnde badhuis voorlopig het sluitstuk vormen wat betreft de verzorgingsmogelijkheden voor het personeel.

In 1940 werd de heer Freese bedrijfsleider en hij heeft het bedrijf onder zijn handen zien groeien en van hen die van 1938 af de groei hebben meegemaakt, kunnen wij nog noemen de mecanici G. Kuiper en de dames J. Bolink, G v.d. Veen, J. Boxem, T. Snippe, J. de Vries, M. Dol, G. Schepers en J. Letteboer.

Zij allen hebben steeds mede hun volle energie gebruikt om het bedrijf te doen worden tot wat het nu is en allen die in Emmen werken hebben daar in meerdere of mindere mate een aandeel in gehad.

Mede door het feit, dat in 1950 het 60-jarig bestaan van Bendien reeds op feestelijke wijze werd herdacht, wordt er van afgezien om voor Emmen thans aan het 12½-jarig bestaan een feestelijk aspect te geven.

Toch meenden wij dit feit niet zonder meer mogen laten voorbijgaan, doch er in het personeelsblad melding van te moeten maken.

We spreken de hoop uit, dat in Emmen nog veel goeds zal worden verricht door allen en voor allen die er werkzaam zijn en wij met toenemende trots dit bedrijf mogen aanschouwen.

Bron: Het Oog van de Naald 5^e jaargang No.5 November 1950

Emmen
Dorpsstraat